

MONTE FORGOSELO: UN CASO DE EXPLOTACIÓN DO GANDO

Manolo FERNÁNDEZ VILAR

Presidente da Asociación de Veciños Monte Forgoselo

SUMARIO: Descríbense as liñas xerais seguidas para a explotación de gando no Monte Forgoselo

SUMARIO: Se describen las líneas generales seguidas para la explotación de ganado en Monte Forgoselo.

SUMMARY: The general outline followed in the exploitation of livestock in Mount Forgoselo is described.

O Monte Forgoselo ocupa unha extensión aproximada de 1.400 Ha, repartidas polos concellos de A Chapela (parroquias de Caaveiro, e Capela) San Sadurniño (Narahío e Igrexafeita) e As Pontes (Goente e O Seixo); esta parroquia desapareceu baixo a escombreira da mina de Endesa; empresa que na actualidade ostenta a titularidade do monte.

É un monte no que predomina o mato baixo con amplas zonas nas que destacan as brañas, os queirugais, grandes extensións de piñeirais repoboadas polo Patrimonio do Estado e ICONA e pequenas fragas.

Desde sempre este monte foi explotado polos veciños colindantes. Un principio sen ningún tipo de organización asociativa: os veciños ían alinda-lo gando. Posteriormente constátase a existencia de “Confraría de San Roque do Val” (un grupo de parroquianos xestiona as cabezas de gando cabalar que pertencen ó santo-patrón da parroquia). A mediados de século créase o “Grupo Sindical de colonización del Forgoselo” para a defensa e o aproveitamento do monte e... definitivamente, no ano 1986, legalízase a “Asociación de V.V. Monte Forgoselo” que entre os seus fins ten os de : “a atención, coidado, aproveitamento e defensa do citado Monte Forgoselo”.

Desde a súa creación as xestións desta asociación van encamiñadas entre outras cousas a:

- reivindicar-lo uso e xestión total do monte
- ordenación da riqueza forestal (limpeza, entresacas selectivas...)
- reestructuración da gandería cabalar e bovina (marcaxe e control das reses, campañas de saneamento...)
- concienciar ós comuneiros das enormes posibilidades socioeconómicas que ofrece este monte (forestal, gandeiro, turismo...).

Loxicamente céntrase o esforzo -sen deixar de lado outras actividades (construción dun curro, potenciación da rapa das bestas, limpeza do monte a base de entresacas e podas...)- en potenciar aquela que tradicionalmente lle deu máis vida a este monte: o gando vacún.

O primeiro obxectivo é sanea-lo gando. Iníciase este proceso no ano 1988; como paso previo e imprescindible realizouse o censo do mesmo: identificación dos propietarios e marcaxe das reses que pertencían ós comuneiros.

Neste proceso xorde o problema de que unhas 30 reses non teñen dono coñecido. Estas mándanse ó matadoiro xa que ninguén as identifica nin reclama como propias; no traxecto ó matadoiro a carga é interceptada pola Garda Civil que llelas entrega a unhas persoas que din se-los propietarios pero que non poden acredita-la lexítima propiedade das mesmas por carece-las reses de marca de identidade.

Para realiza-lo saneamento, contando coa axuda de extensión Agraria, cóncense uns 30 ferrados de monte para que o gando non se sinta estraño e constrúese unha “mangada” de madeira e formigón para: extracción de sangue, colocación de crotatis. Aprovéitase para face-la marcaxe “a fuego” na perna do animal; na actualidade tamén se fai a desparasitación.

Ó ano seguinte, cando se fai de novo o saneamento, rexorde o problema de que volve haber no monte gando sen identificar (constátase que son as mesmas reses do ano pasado). A Asociación, en base a unha lei referente a reses mostrencas, “reses sen control nin dono coñecido”, recólleas e depositaas no concello de A Capela; este nomea, por non dispoñer de instalacións nin persoal para atendelas, depositario das mesmas á Asociación que se encarga do seu coidado e manexo.

Segundo esta lei, transcorrido un prazo legal, os animais poden ser sacrificados se non aparece propietario que acredite a súa propiedade. No noso caso as reses foron reclamadas polas mesmas persoas do ano anterior; entregáronselles logo de aboa-los gastos pertinentes (manutención, control sanitario por veterinario...).

De tódolos xeitos esta Asociación atópase cun grande baleiro legal pois na actualidade dúas destas persoas, ó abeiro dunha colindancia antiga, seguen

a ter gando no monte. Cando hai campaña de saneamento retiran as súas reses do monte ata que remata; o mesmo ocorre co gando cabalar (uns 40 cabalos) cando se fai o “Curro de Forgoso” na 2ª semana do mes de xullo).

Paralelamente esta asociación está a desenvolver un cobizoso plan para mellora-la produtividade do gando. Como primeiro paso, a colectivización das reses. Isto permitiría a posta en marcha de actuacións colectivas que beneficiarían a todos: roturación de novas praderías para alimentar ó gando e a recolección de forraxes para o inverno, selección e mellora da raza, acceso a axudas e/ou subvencións de entidades, administracións,...(Xunta de Galicia, C.E.E....) como: “prima por vaca nodriza”, “cebo de becerros”, formación e capacitación dos comuneiros...

Froito desta filosofía é a adquisición por parte da Asociación dunha parcela de 35 Ha, pegada ó monte comunal, que contaba cun pequeno cebadeiro de becerros. Coa axuda de Extensión Agraria, transformouse esta parcela en pradería, reconstruíuse o cebadeiro con capacidade para 120 becerros. A situación actual desta parcela é que hai 30 Ha de monte baixo transformadas en pradeira, na que viven 20 vacas adultas da comunidade, 4 sementais que invernan alí, 16 becerros que triplican en prezo e calidade ós que tradicionalmente nacen e se crían no monte.

A problemática xeral á que se enfrenta unha comunidade de montes como a nosa é extensible, é mesmo ampliable, a outras.

En primeiro lugar bótase en falta unha lexislación que clarifique todo o relacionado coa propiedade, uso e aproveitamento dos montes comunais pois a miúdo danse situacións contradictorias e mesmo conflictivas; os comuneiros teñen adquiridos uns dereitos ancestrais sobre o monte que frecuentemente son usurpados por xentes alleas á comunidade veciñal:

- Particulares -mesmo comuneiros- que reivindicán e se teñen “apropiado” de parcelas que corresponden ás comunidades veciñais.
- Persoas que non reunindo o requisito de comuneiro (viviren en lugares colindantes co monte) depositan gando nestes montes.
- Concesión de coutos de caza a sociedades alleas ó monte.
- Explotación doutras riquezas dos montes (cogumelos, leña...).
- Concesión a explotación de canteiras.

Tamén falta de interese da Administración para:

- Clarificar deslindes en concellos e parroquias.
- Desenvolver plans integrais de ordenación dos montes.
- Poñer en práctica políticas forestais axeitadas.

Sen esquecerse, por suposto, da precariedade das propias comunidades a nivel económico e organizativo para poderen desenvolver proxectos; do alentamento da poboación, do abandono do rural por parte das novas xeracións... que fan, en conxunto, que o futuro dos montes veciñais sexa, a curto prazo, máis ben incerto.